

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור.....1
- ב. האומר לאשתו הרי את עלי כאימא ... הרי את עלי כבשר אימא ... לא אמר ... הא בתלמידי חכמים הא בעם הארץ.....1
- ג. הנודר בתורה לא אמר כלום ... וצריך שאלה לחכם ... ותלמיד חכם אינו צריך שאלה ... כיון דנקיט ליה בידיה אף על גב דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי 2
- ד. קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בלא יחל דברו.....4
- ה. קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר ... אל ישן היום שמא ישן למחר ... קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום.....5

דף יד.

א. איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור

כבר התבאר לעיל דף יג: שמדכתיב (במדבר ל פסוק ג) איש כי ידור נדר ליקנך או השבע שבועה ולא כתיב איש כי ידור או השבע שבועה וגו', דקדקו חז"ל שאין מתפיש בנדר חל אלא כשיתלה נדרו בדבר הנדור לה', כלומר שאומר דבר זה יהא אסור עלי כדבר זה האסור, ואותו דבר שתלה בו גם כן הוא לא נאסר אלא על ידי נדר לה'. כגון שתולה נדרו בקרבן, שאמר דבר זה עלי כקרבן, וקרבן כבר נאסר בהנאה על ידי שנדר או נדב לה' ועשה בהמה של חול לקרבן, וזהו משמעות לישנא דידור נדר לה'.

אבל האומר פירות אלו עלי, או מיז פלוני עלי, או מה שאוכל עם פלוני עלי כבשר חזיר או כעבודה זרה או כנבילות וטריפות וכיוצא באלו כיון שאינו דבר הנידור אלא דבר האסור אין הנדר חל והרי הוא מותר.

ב. האומר לאשתו הרי את עלי כאימא ... הרי את עלי כבשר אימא ... לא אמר ... הא בתלמידי חכמים הא בעם הארץ

כבר התבאר לעיל שם שהאומר לאשתו הרי את עלי כאמי או כאחותי או כערלה או ככלאי הכרם, הרי אלו מותרים ואין כאן נדר, שאין דברים אלו

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

נאסרים על ידי נדר לה' אלא אסורין וקיימין הן, ואפילו שאלה אינו צריך מן הדין.

אולם אמרו חכמים ז"ל שאם היה האומר הזה עם הארץ, צריך שאלה לחכם, ומראין בפניו שאשתו אסורה עליו ושאותם פירות אסורים עליו¹, ומחמירין עליו לומר לו שאין די לו בחרטה לבדו אלא שצריך לפתוח לו פתח ממקום אחר, ואז מתירין לו נדרו, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.

יש אומרים שבזמן הזה לכולי עלמא דיינין ליה כדין עם הארץ², לפי שרובן אינן בני תורה. מיהו יש אומרים שאפילו בעם הארץ אין צריך להחמיר כל כך בשאלתו אלא באוסר עליו אשתו, אבל בשאר נדרים אינו צריך³. וכן עיקר⁴. ומ"מ יש להחמיר שאין ת"ח בזמן הזה באיסור אשתו⁵.

יש מי שאומר שבאומר לאשתו – את אסורה עלי כאימא – מדינא הוי נדר. כיון שאמר הרי את אסורה עלי מיד נאסרה, ומה לי מה שאמר אח"כ כאימא⁶.

ג. הנודר בתורה לא אמר כלום ... וצריך שאלה לחכם ... ותלמיד חכם אינו צריך שאלה ... כיון דנקיט ליה בידיה

¹ כתב ב"י בשם תשובת הרשב"ץ על מי שנאנס לאסור אשה אחת והתפיסה בדבר האסור י"ל דבמקו' אונס לא אחמרו רבנן להצריכו שאלה. ש"ך שם ב

² והוא מתשובת הרשב"א [ח"ג סימן שיד], והביאו בב"י [עמוד שיג דיבור הראשון]. ואם כן לפי זה הטעם אפילו אם הוא תלמיד חכם גדול ותופס ישיבה הוי גם כן דינו הכי, וכמו שמצינו בחז"מ בסימן רסב[סעיף כא בהג"ה [וז"ל], וכל תלמיד חכם הוא בחזקת שאינו משנה וכו', וכתב בסמ"ע [שם ס"ק מו] צ"ע אם בזמן הזה גם כן יש לתלמיד חכם דין זה, מאחר שמצינו שבכמה דברים אין נוהגין בזמן הזה, לענין ליטרא דדהבא וכו', לענין היתר נדרים ביחיד ביו"ד ריש סימן רכ"ח וכו', ע"ש. אם כן גם לענין זה אין דין תלמיד חכם שצריך התרה. ואפשר דלענין זה דווקא החמיר הרשב"א שצריך התרה לחומרא, ובאמת לפי דברי הרשב"א [שם] שכתב עוד טעם אחר שצריך התרה משום המנהג שנהגו כן גבי האומר פתי פת כותי וכו', כמו שהביא ב"י [שם] לשון הרשב"א, אין הדין כן כשאסר עצמו בדבר האסור. אבל מור"ם בהגה מביא דין זה דכולי עלמא הם עמי הארץ לענין שצריך התרה, תפס עיקר תירוץ זה וק"ל. בית הלל שם

³ שלא יהא רגיל לומר עליה לשון איסור שמא יאסרנה ג"כ בדבר הנדור דההקפדה עם אשה מצוי. מ"ז שם ב אבל שאר נדרים מתוך שאין מצויים כך לא החמירו כמתפס בדבר האסור עוד דכיון שיצא לבטל מפריה ורביה החמירו, פרישה, ש"ך שם ה

⁴ ש"ך ד

⁵ וכמה גדולים הסכימו לדון דין צורבא מרבנן גם בזמננו [עשבו"י סי' קמ"ד ואו"ת בח"מ סי' ט"ו וכנ"י סי' צ"ה] וב"מ בנמק"י פ' מי שמת וע' י"ש סק"ה] מיהו באיסור אשתו כיון דנפיק מפומיה דרבינו הרמ"א ומי שמתקוטט עם אשתו הוא רגיל תדיר להתקוטט יש להחמיר בכולם כפסקו של רבינו הרמ"א. ערוך השולחן שם סעיף ד

⁶ באה"ט בשם הרלנ"ה. ולדעתינו אין זה נדר דהוי כנדר ופתחו עמו ורק בשאמר הרי את אסורה עלי ולא יותר דאז הוי נדר גמור ומחוייב לשאול על נדרו וכל איש שאסר אשתו עליו ואינו מבקש התרה על נדרו מחוייב לגרשה ועכשיו שאסור לגרש בע"כ מתקנת רגמ"ה כופין אותו לשאול על נדרו אם היא אינה רוצה לקבל גמ. ערוך השולחן שם סעיף ה

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

אף על גב דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי

הנודר⁷ בתורה והיא מונחת לפניו שאינה בידו, ואמר פירות אלו עלי כזו, ולא אמר במה שכתוב בה, לא אמר כלום, שלא כיון אלא על הגוילים, ואין הגוילים ממנה אסורים עליו.

לפיכך אם תלמיד חכם הוא אין צריך התרה, שדודאי לא כיון אלא על הגוילים. אבל אם הוא עם הארץ צריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ויבא להקל אפילו כשיאמר בפירוש במה שכתוב בה. שאם אמר במה שכתוב בה, אפילו תלמיד חכם אסור, שהרי כתוב בה איסור. ובזמן הזה דין כולם כעם הארץ⁸.

ואם נטלה בידו ונדר בה אף על פי שלא אמר במה שכתוב בה כמי שנדר במה שכתוב בה דמי ואסור. ודוקא בנדר, אבל הנשבע בתורה בכל ענין צריך התרה, בין אוחזה בידו בין לא אוחזה בידו, בין אמר בה בין אמר במה שכתוב בה, בין תלמיד חכם בין עם הארץ, ואפילו אינה מונחת לפניו, שלא נשבע אלא⁹ בשמות הכתובים בה¹⁰.

דף יד:

⁷ שו"ע ונו"כ ריב

⁸ ש"ך שם ב

⁹ והראב"ד בהשגות פ"ב מה"ש והר"ן פ"ב דנדרים כתבו הטעם מפני שיש בה קרבנות ואזכרות שהן כדבר הנודר ש"י הכתיבה והכנה לקדושה הן קדושות ולפ"ז כ"ש אם אמר בפירוש אני נודר באזכרות שבה דהוי נדר אעפ"י שאין כוונתו על איסור ונדר הכתוב בה וכן אם נדר במקצת יריעות שבתורה אף על פי שאין כתוב באותן יריעות איסור או נדר כיון שיש בהן קרבנות או אזכרות הוי נדר. ש"ך שם ג. נפקא מינה, דלטעם זה ספר תורה לאו דוקא דהוא הדין בשאר ספרי קודש, וכן אזכרות לאו דוקא דשאר הכתובים נמי קדושים ע"י כוונת הכתיבה, הרשב"א [שם] בחידושי דף י"ד ב' ד"ה ואכתי. גליון מהרש"א ב

¹⁰ רמ"א שם והט"ז כתב שזה לדעת הרמב"ם אבל לפירוש התוספות והרא"ש וטור גם בנשבע י"ל דעתיה אגוילים כמבואר בטור וב"י ועיין בית מאיר שזה אינו כי בהרמב"ם מבואר דין שבועה ונדר אחד אלא היא דעת הרמ"א ע"פ הב"י שהחמיר לענין מעשה וכרשום בפנים. ומ"מ בב"י קרא תגר על שראה בבני דורו איזה אנשים הנשבעים בתורה לשוא לשקר ומתנצלי מהא דתניא הנודר בתורה לא אמר כלום דדעתיה אגוילים וקרא עליהם חכמים המה להרע ונ"ל דמי שנתחייב שבועה לא יתנו לו שבועה בלשון זה הריני נשבע בספר תורה כמו שראיתי למקצת דיינים דאפשר דאתי להורות לו היתר ויאמר דדעתיה אגוילים אא"כ שמניח ידו עליה ואז הוה דינו כאוחזה בידו שזכר כאן כן נראה לי. ט"ז שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

ד. קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר לאשה

קונם שאני משמשך הרי זה בלא יחל דברו

כבר התבאר לעיל דף יג. שכדי שיחול¹¹ נדר צריך להיות אותו דבר הנאסר דבר שיש בו ממש שיחול עליו הנדר, אבל אם אין בו ממש אין כאן דבר שיחול עליו הנדר ואין הנדר כלום.

כיצד, האומר קונם שאני מדבר עמך, שאני עושה לך, שאני מהלך לך, שאני ישן עמך¹², אינו נדר, ואפילו אם אמר קונם שאני¹³ מדבר עמך, שאני עושה לך, שאני מהלך לך, שאני ישן עמך, אינו נדר. שלא אסר אלא הדיבור או העשייה או ההילוך או השינה, ואלו הם דברים שאין בהם ממש. וכל שכן אם אמר בפירוש דבורי או עשייתי או הליכתי אסורים עליך, או שאמר שינה אסורה עלי, שאינו נדר. אולם כל יחל דברו דרבנן איכא כאן, וצריך שאלה מדרבנן.

לפיכך האוסר עליו שמיעת תפלת שמעון, אף על פי שלא נדר אלא משמיעת קולו שהוא דבר שאין בו ממש, צריך שאלה מדרבנן¹⁴.

אבל אם אמר קונם פי מלדבר עמך, קונם ידי עושות לך, קונם רגלי מהלכות לך, קונם עיני¹⁵ בשינה¹⁶, הרי זה נדר גמור מן התורה, שהרי פיו וידיו ורגליו ועיניו יש בהם ממש, ועליהם חל איסור הנדר.

¹¹ שו"ע ונו"כ רי"ג א

¹² מואע"ג שבס"ר ר"ו מודרני ממך שאני אוכל לך כו' חל הנדר, לא דמי לכאן דכאן אין ממש לא בדיבור ולא בשינה אבל התם מ"מ המאכל עצמו יש בו ממש והוא קונם המאכל עצמו בענין זה שאני אוכל לך עכ"ל התוספות ריש נדרים ולא קשה נמי מ"ש כאן שאני עושה לך אף על פי דיש כאן מעשה שהוא ממש דבשעה שנודר אין כאן ממשות לפנינו שיחול הנדר משא"כ במאכל שישנו בשעה שנודר ועליו חל הנדר. מ"ז שם א

¹³ משום דבנדרים מיתסר חפצא אנפשיה תני בלשון שאני כו' והביאו הכ"מ פ"ג נדרים ואסיק וכן יש להגיה בכל הני שאני בלא יו"ד ע"כ. ש"ך שם א, ועיין יד אברהם ולדידי אין צורך להגיה, דהר"ן אויל למעמיה דסבירא ליה דנדר שהוציאו בלשון שבועה לא מהני כנראה מדבריו ריש נדרים [ב, ב ד"ה אידין], אבל הרמב"ם דסבירא ליה דנדר שהוציאו בלשון שבועה מהני, וכדעת הרמב"ן [שם ה, ב] שהביא הר"ן [שם] והביאו הב"י בסימן ר"ו [ריש עמוד שיח] וכן כתב הט"ז בסימן רל"ו ס"ק ז' לדעת הרמב"ם [שבועות ה, ד], א"כ אתי שפיר לישנא דשאיני גבי נדרים נמי. וכן העתיק השו"ע לקמן סימן רי"ח [סעיף א], אלמא דנדר שאמר בלשון שבועה שאסר נפשו על החפץ מהני.

¹⁴ דוקא באוסר על עצמו אבל לא כשאוסר דבר שאין בו ממש על חבירו וגם הא הדיבור וההליכה עדיין אינו בעולם וא"י לאסור דבר שלב"ל על חבירו רשב"א בחי' ע"ש והכי דייק לישנא דהרמב"ם (פ"ג מהל' נדרים הי"ב) הנודר מן הדברים וכו' הואיל ואסר על עצמו בהם עכ"ל. חי' רע"א שם

¹⁵ היינו כשפירש יום או יומים אבל נדר סתם בשינה הוי כנודר שלא יישן לעולם והוי נדר שוא וכן נדר שלא יישן ג' ימים הוי נדר שוא כשם סי' רל"ו סעיף ד'. ש"ך שם ה

¹⁶ נדר משינת קבע נלע"ד דאסור לישן עראי דשמא ירדם אא"כ דמניה ראשו בין ברכיו ע' ש"ע א"ח (סמ"ד) ועי' בחי' רשב"א סוכה שכתב דיש שלמדו מכאן בנשבע שיעשה כך וכך בחצי הלילה דאסור לישן שינת עראי דשמא ירדם וכתב עלה דליתא דלא גזרו אלא היכא דאם ירדם יהיה האיסור בנוף השינה משא"כ כה"ג דאין

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

**ה. קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר ... אל ישן היום
שלא ישן למחר ... קונם עיני בשינה למחר אם אישן
היום שישן היום**

האומר¹⁷ קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר, לא ישן היום¹⁸ שלא למחר
ישבת תנאו ויישן¹⁹. ונמצא שעבר למפרע בבל יחל דברו. שבוזה אין אדם
נזהר בו כל כך כיון שעכשיו אינו עושה שום איסור.

אבל אם אומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום, יכול לישן היום ולא
חיישינן שלא למחר ישבת נדרו ויישן, שכיון שיום של מחר הוא עיקר הנדר
שאסור בו לישן משום נדרו שיודע שישן אתמול, ואם יישן למחר ילקה משום
שינה של היום, לכך נזהר בכך יותר שלא לעבור בבל יחל דברו ביום זה²⁰.

וכל זה דוקא באמר קונם עיני אבל באומר קונם שלא אישן שאין בו ממש, והרי הוא
נדר רק מדרבנן כמו שהתבאר אין חוששים שישן למחר ויהיה למפרע איסור דרבנן²¹.

אמר קונם עיני בשינה אם אישן למחר, לא נאסר בשינה עד אחר שינת מחר, ויכול
לישון למחר²². אבל אמר קונם כבר זה עלי אם אישן אסור מיד שבוזה הוי כמעכשיו²³.

האיסור בגוף השינה ע"ש וא"כ בכה"ג נדר שלא לישן קבע דהאיסור בגוף השינה חיישינן לשמא ירדם. חי'
רע"א שם ג

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ריג ג

¹⁸ ולענין אם חכם יכול להתיר היום ע' מהרש"א (רפ"ג דמ"ק) בתוס' ד"ה ומנודה הנקט בפשיטות דא"י להתיר
דזהו בכלל דאין חכם מתיר עד שיחול הנדר ע"ש וע' בת' הר"ן (סנ"א) דתולה זה בדין ברירה ולדידן דקיי"ל
דא"כ בדאורייתא לא מקרי חל הנדר. חי' רע"א שם

¹⁹ ודע שיש מראשונים שכתבו דדוקא תנאי שינה לא מזדהר אינש משום דשינה בא מאליו וצריך הרבה זריזות
להסיר מעליו השינה כדאמרינן בגיטין [פד ע"א] אבל בשאר תנאים כשהתנאי הוא בקום עשה לא חיישינן
שיעבור על התנאי (ריטב"א ונמק"י בפ"ב ע"ש) ערוך השולחן שם סעיף ט

²⁰ לבוש שם

²¹ חי' רע"א שם

²² שם

²³ שאם תאמר שלא נאסר עד אחר קיום התנאי נמצא שיהיה מתקיים התנאי ולא יחול נדרו כלל דהיינו אם
יאכל תחלה הכבר ולא יהיה אחר קיום התנאי מקום לנדרו לזה אמדינן דעתיה דמעכשיו קאמר כ"כ הר"ן פ"ג
דשבועות. חי' רע"א שם ועיי"ש שהקשה מסוסי' רב